

کودکان و گرافیک محیطی با تکیه بر عنصر رنگ

سمیه عابدی

کارشناس ارشد روانشناسی گرایش کودکان استثنایی

Somayyeh_abedi_1361@yahoo.com

پریسا تقی پور

کارشناس ارشد هنر گرایش نقاشی

Parisa2416@yahoo.com

الناز نقیبی

کارشناس ارشد روانشناسی گرایش کودکان استثنایی

Somayyeh_abedi_1361@yahoo.com

چکیده

کودکان بخش مهمی از جامعه را تشکیل می دهند، چراکه رشد و تربیت آن ها در فضایی سالم برای ساختن آینده جامعه نقش بسزایی دارد. توجه به آرامش روانی آن ها و رشد جسمانی کودکان از اهمیت بالایی برخوردار است. یکی از زبان های بصری ارتباط با کودکان و هدایت آن ها به سوی رشد و بالندگی، هنر گرافیک است. گرافیک به شاخه هی مختلفی تقسیم میشود که یکی از این زیر شاخه ها گرافیک محیطی است که بنابر نیاز دنیای مدرن بوجود آمده است. گرافیک محیطی پاسخگوی نیازهای فردی و اجتماعی کودکان است، که در مکان هایی مه مختص به کودکان است با فرم ها و رنگ های مختلف حضور پیدا می کند تا این نیاز را پوشش دهد. بنابر این نباید از ضرورت به کارگیری رنگ، فرم و فضا به عنوان عامل موثر در گرافیک محیط رشد کودکان غافل شد. یک طراح گرافیک محیطی باید زمینه مطالعاتی و تحقیقاتی در مورد رنگ و فرهنگ، روانشناسی رنگ ها و درک فضایی از رنگ داشته باشد تا به نتایج مفیدی در کاربرد آن در فضای طراحی شده برسد. از این رو در این نوشتار به اهمیت رنگ و تاثیرات آن بر کودک و محیط پیرامون او پرداخته می شود. چراکه فضای رشد کودکان می تواند تاثیرات مثبت یا منفی به همراه آورد و رنگ یکی از عناصریست که با ترکیب درست و استفاده به جا و مناسب می تواند این تاثیرات را درون کودکان بر جای گذارد. در این مقاله سعی نگارنده بر این است که این فضای مناسب را شناسایی و تاثیرات رنگ را در محیط پیرامون کودکان بررسی نماید تا محیطی امن و مطلوب برای پرورش آن ها بیابد.

واژه های کلیدی: گرافیک محیطی، کودکان، رنگ، روانشناسی رنگ.

مقدمه

دنیای پیرامون ما مملو از رنگ است. اما ما به دلیل مشغله های کاری گاهی دیدن این دنیای رنگین برایمان امکان پذیر نیست و در دنیای خاکستری خود سر می کنیم. در وقابل دنیای کودکان سرشار از رنگ است. آن ها در دنیای واقعی یا خیالی خود با طیف وسیعی از رنگ سر و کار دارند. این ویژگی یکی از نکاتی است که در طراحی محیطی که کودکان در تقابل با آن هستند، قابل بررسی است. این امر حائز اهمیت است که، "گرافیک محیطی به کودکان نه تنها مهارت های لازم برای خلاق بودن را بیاموزد بلکه ارزش هایی که برای استفاده از آن خلاقیت در جهت مثبت نیاز دارد را نیز آموزش دهد. طراحی گرافیک محیطی، حس کنجکاوی و خلاقیت کودک را بر می انگیزد، با انتخاب هوشمندانه و استفاده از ابزارهای مشخص همچون شکل، بافت، رنگ و ایده مناسب و ... می توان به غنای فضا افزود." (آرام فرد: ۱۳۸۰)

"شناخت ویژگی های روحی و روانی کودکان در گروه های مختلف سنی از طریق شناخت خط و رنگ و فضا و فرم به طراح کمک می کند تا با روحیات آن ها آشنا شده و به برقراری ارتباط با این مخاطبین و به وجود آوردن فضای مناسب جهت آن ها کوشش نماید" (کریمی: ۱۳۸۶)

رنگ مهمترین عنصری است که طراح در گرافیک محیطی کودکان می تواند از آن استفاده نماید. این رنگ است که شخصیت هر ترکیب را مشخص می نماید. از این رو در این نوشتار علاوه بر بررسی دلایل نیاز به گرافیک محیطی تخصصی برای کودکان، به عنصر رنگ در گرافیک محیطی کودکان می پردازد و تاثیر مهم رنگ را در محیط پیرامون کودکان و طراحی گرافیک محیطی آنان مشخص می نماید.

گرافیک محیطی

"گرافیک محیطی محیطی، شاخه ای از گرافیک است که در آن چگونگی استفاده از انواع شکل ها، رنگ ها، نقش ها و تصاویر گوناگون به شکل ماهرانه، اصولی و برنامه ریزی شده در جهت بهتر و ساده تر شدن ارتباطات و همچنین کامل تر ساختن زیبایی های محیط، مورد بررسی قرار می گیرد." (ستاری و اقبالی: ۱۳۹۳)

با توجه به گستردگی بسیار طراحی گرافیک محیطی، اگر بخواهیم تعریف نسبتا جامعی از آن ارائه دهیم، می توانیم چنین عنوان کنیم که "مجموعه عوامل بصری به کار گرفته شده در محیط یا طرد شده از آن، به منظور ارائه محیطی مطلوب و مناسب است تا بر مخاطب اثر کند و رفتاری را که در پی آن هستیم در او پدید آورد. در این تعریف به چند مورد اشاره شده است.

الف- مجموع عوامل بصری تاثیر گذار.

ب- حذف عوامل بصری زائد برای شدت بخشیدن به عامل بصری مورد نظر.

ج- موضوع محیط و تناسبی که عوامل بصری باید با آن محیط داشته باشند.

د- اثر بخش بودن به طوری که چنان در روح و روان مخاطب موثر واقع شود که این اثر گذاری در الگوی رفتاری او نمایان شود." (ایلوخانی: ۱۳۸۸)

گرافیک محیطی کودکان

گرافیک محیطی کودکان سبب تحریک قوه خلاقه آن ها شده و کمک می کند تا انگیزه لازم برای ارائه بهترین ها در وجود آن ها ایجاد شود. این امر با توجه به ویژگی های رشد کودکان قابل اجرا است. طراحی فضای منطبق با شرایط کودکان به طور قطع بستگی به شناخت کافی از ویژگی های رشد آن ها دارد. خصوصیات جسمی و روانی کودکان در مراحل مختلف رشد، اساس برنامه ریزی فضا و طراحی برای آنان است. "زیبا سازی و تزئین محیط تاثیر فراوانی در سلامت ذهنی همه مردم به خصوص کودکان دارد. این هنر با استفاده از فرم ها و رنگ های شاد و زیبا می تواند در محیط شاد و پر نشاط کودکان، نقش تزئینی و زیبا سازی را بر عهده بگیرد. حضور نا منظم، بدون هماهنگی بصری و فاقد ارزش های زیبا شناسانه تصویری، آشفستگی های بصری فراوانی به وجود آورده و امنیت روانی کودکان را به شدت مختل می سازد." (شاه بختی: ۱۳۹۱)

برای آموزش به کودکان دو روش متصور است: روش مستقیم و غیر مستقیم. روش مستقیم که به صورت کامل و برنامه ریزی شده در مدارس و موسسات آموزشی به آن پرداخته می شود. اما روش غیر مستقیم که " به عنوان موثرترین و بهترین روش آموزشی می تواند نقش مهم در رشد شخصیتی و ذهنی کودکان را داشته باشد و ما بر همین مبنا می توانیم به جنبه های کاربردی- آموزشی گرافیک محیطی در ایجاد بازی برای آن ها اشاره کنیم. استفاده از گرافیک محیطی مناسب در طراحی بازی های کودکان می توان میزان تحرک و فعالیت کودک را افزایش دهد. طراح گرافیک محیطی با استفاده از روانشناسی رنگ ها و کاربرد هر رنگ می تواند فضایی پویا و فعال برای کودکان ایجاد کند تا کودک بتواند به فعالیت جسمانی و روانی بپردازد." (ستاری و اقبالی: ۱۳۹۳) گرافیک محیطی کودکان در محیط هایی مانند: اتاق کودک، مهد کودک، بیمارستان کودکان و پارک های کودکان قابل اجرا است.

رنگ

رنگ ها نیرو هایی هستند که روی انسان اثر گذاشته و ایجاد حس راحتی یا ناراحتی، فعالیت یا سکون می کنند. استفاده صحیح از این عنصر در گرافیک محیطی می تواند باعث ازدیاد یا کاهش بازده گردد. " زندگی سرشار از رنگ و جلوه های رنگ است. اهمیت و نقش رنگ در زندگی، مفاهیم مختلف و متنوعی از آن را در ذهن زنده می کند. در این صورت ارائه یک تعریف مشخص و تعبیر مختصر نه تنها مفهوم جامع و گسترده رنگ را در بر نخواهد گرفت، بلکه برای درک ابعاد وسیع آن گمراه کننده نیز خواهد بود. رنگ در همه ابعاد زندگی جاری است و بنابراین، مفهوم آن، به همان گستردگی مفهوم زندگی است یا به قول ایتن رنگ خود زندگی است." (حسینی راد: ۱۳۸۱)

روانشناسی رنگ

علم روانشناسی دانشی است که با ذهن سروکار دارد. با فرایندهای فکری و عاطفی، با رجوع به رفتار و مطالعه ذهنیات، احساسات، رویاها و هر چیزی که یک فرد تجربه می کند. که این مقوله ها در خودآگاه و نیمه خودآگاه ریشه دارند. " خودآگاه بخشی از لایه شخصیتی است که از طریق تفکر، احساسی و اراده به دست می آید و فرد به آن آگاهی دارد، نیمه آگاه به پدیده هایی گفته می شود که اگر به آن ها توجه کنیم می توانیم از آن ها آگاه شویم (جایی بین خواب و بیداری) و ناخودآگاه مجموعه ای است از تمام افکار، آرزوها، تمایلات و عواطف و غیره که به صورت ناهشیار در رفتار ما ظاهر می شود و فرد به آن آگاه نیست. رنگ بر تمامی سطوح شخصیت اعم از خودآگاه، نیمه آگاه و ناخودآگاه تاثیر داشته و ما با دریافت رنگ از خود واکنش های رفتاری خواهیم داشت." (ریاضی: ۱۳۹۲)

تاثیرات رنگ ها به طیف آن ها و مدت زمان تماس با آن ها متفاوت است. به عنوان مثال رنگ قرمز در آزمایش های انجام شده بر روی افراد مختلف با زمان های متفاوت نشان داده است که " سیستم عصبی را تحریک می کند. یعنی فشار خون را بالا می برد و تنفس و ضربان قلب را سریع تر می کند، بنابراین رنگ قرمز از لحاظ تاثیری که بر سیستم عصبی و بخصوص شاخه سمپاتیک سیستم خودکار عصبی دارد، یک عامل محرک به شمار می آید. از سویی دیگر، آزمایش های مشابهی که در مورد رنگ آبی سیر صورت گرفته است، نتایج معکوسی را به دست داده است. یعنی فشار خون پایین آمده و از سرعت تنفس و ضربان قلب کاسته شده است. رنگ آبی مایل به تیره (سرمه ای) تاثیری آرام بخش دارد و در شاخه پاراسمپاتیک سیستم عصبی خودکار عمل می کند." (لوشر: ۱۳۸۹)

ما نمیتوانیم از تاثیرات رنگ ها غافل شویم چراکه آن ها تاثیرات مثبت یا منفی بر ذهن و روان ما می گذارند. " رنگ ها بر انسان تسلط دارند. آن ها می توانند احساس سلامتی، ناراحتی، انفعال یا فعال بودن را ایجاد کنند. رنگ کردن کارخانه ها، دفاتر یا مدارس می تواند کارایی را کاهش یا افزایش دهد. در بیمارستان هایی می تواند تاثیر مثبتی بر سلامت بیماران داشته باشد، این تاثیر به طور غیر مستقیم با بزرگتر یا کوچکتر به نظر رسیدن اتاق و در نتیجه تاثیر مکان که باعث افزایش حس محدودیت یا آزادی می شود، اعمال خواهد شد." (نویفرت، ۱۳۸۶) رنگ ها در طراحی گرافیک محیطی به کمک درجه، طیف، سطح به کار برده شده کاربرد های متفاوتی دارند. طراحی آن ها در فضای داخلی این گونه تعریف می شود: " آفرینش ترکیب رنگ های هماهنگ، بدون تعدد زیاد رنگ و عناصر طراحی، که به مفهوم کنار هم قرار دادن قطعات در مسیر یگانه می باشد" (کسرای: ۱۳۷۸)

تأثیرات رنگ بر کودکان

دنیای اطراف کودکان مملو از رنگ است و ما با استفاده از همین دنیای رنگین می‌توانیم تأثیرات مثبتی بر روی آن‌ها بگذاریم. از تأثیرات رنگ می‌توان به سه جنبه: روانی، زیبایی‌شناسی و فرهنگی اشاره کرد.

تأثیرات روانی

رنگ می‌تواند به عنوان وسیله نوآوری، جذابیت زیادی داشته باشد و علاقه کودک را جلب کرده و در فضای احساسی و هیجانی کودکان نفوذ کند، بدین ترتیب آن‌ها را برای انتقال پیام اصلی خود متوجه و متوقف سازد. رنگ‌ها باعث ایجاد تجربه‌های هیجانی از قبیل شادی، خنده، غم، اندوه، آرامش، تحریک‌پذیری، سکون و هیجان می‌شوند. در کودکان این خصیصه شدت می‌یابد. آن‌ها به دلیل داشتن روح پاک و بی‌آلایش، شاد و پر طراوت خود، رنگ‌های زنده و مرکبی که در ترکیبی مناسب با هم قرار گرفته باشند را ترجیح می‌دهند. با استفاده درست از رنگ می‌توان با آن‌ها ارتباط موثری پیدا کرد. بر عکس رنگ‌های نامناسب و تیره، روحیه ترس و هیجانات منفی را در کودکان افزایش می‌دهد.

تأثیرات زیبایی‌شناسی

تأثیر مهم رنگ، به لحاظ زیبایی‌شناسی آن است. به کمک رنگ می‌توان محیط پیرامون کودکان را رنگین کرد و فضای شاد و سرزنده برای آن‌ها به وجود آورد. تأثیرات زیبایی‌سازی رنگ، بر سلامت ذهنی و روانی کودکان نیز بسیار قابل توجه است. زیبایی‌شناسی رنگ را می‌توان در سه جهت بررسی کرد:

کانستراکسیون (نمادی)

" در میان مردم قدیم گاهی فقط جنبه نمادی رنگ مورد توجه قرار می‌گرفت که در این صورت یا برای مشخص کردن طبقات اجتماعی به کار می‌رفت یا به صورت نمادی برای عقاید مذهبی یا اساطیری به کار گرفته می‌شد. " (ایتن: ۱۳۶۸) به عنوان مثال در مذهب اهالی تبت، رنگ قرمز نشانگر شیطان و ابلیس و رنگ‌های سفید و طلایی مخصوص ربانیت الهی است و رنگ آبی نماد پاک‌ی زنا و نشانه صلح است.

امپرسیون (بصری)

به تفسیر فرم‌های موجود به کمک فرایند نور و رنگ‌های طبیعت می‌پردازد و تأثیری را که نور بر رنگ‌های اطراف قائل می‌شود به مخاطب می‌نمایاند. "امپرسیون رنگ به طور دقیق با نمود‌های رنگی موجود در طبیعت شروع می‌شود، یعنی امپرسیون‌های ایجاد شده توسط اشیاء رنگی روی احساس بینایی بررسی می‌شوند." (همان)

اکسپرسیون (احساسی)

رنگ‌ها بنا بر خاصیت روانی که دارند بر روی بیننده تأثیر می‌گذارند. می‌توان به کمک رنگ‌ها تا عمق وجود انسان نفوذ کرد و تأثیرات شگرفی بر روی شناخت‌های حسی و فکری بر جای گذاشت. از این روست که استفاده مستقیم از رنگ‌های موجود در طبیعت برای کاربرد فضای درون مشکل‌ساز می‌شود. به عنوان مثال، از دیدن آبی عمیق دریا شگفت‌زده می‌شویم ولی این رنگ بر روی دیوارهای داخلی فضای مرده و غیرطبیعی به وجود می‌آورد. از این جهت است که رنگ‌ها به صورت ترکیب با سایر رنگ‌ها بکار برده می‌شوند تا به ارزش‌های احساسی و روانشناختی هر رنگ پی برده شود. بکار بردن رنگ‌های اصلی در کنار رنگ‌های ثانویه و مکمل می‌تواند تأثیر بسزایی بر روی مخاطب بگذارد.

زمانی که از رنگ به طور کلی صحبت می‌کنیم منظور ما، هم رنگ‌های کروماتیک یعنی رنگ‌های طیف (زرد، قرمز، آبی و...) و هم رنگ‌های غیر کروماتیک (غیر رنگی) که شامل سیاه، سفید و خاکستری می‌باشد. ساختمان کامل رنگ‌ها را معمولاً با کشیدن چرخه رنگ نمایش می‌دهند؛ در چرخه رنگ، رنگ‌های اصلی را اصطلاحاً رنگ‌های اولیه می‌نامند و حد فاصل بین هر دو رنگ اصلی را رنگ ثانویه می‌خوانند؛ به این ترتیب رنگ‌های ثانویه را عبارتند از نارنجی که حد فاصل زرد و قرمز است و بنفش که بین قرمز و آبی است و سبز که میان زرد و آبی قرار گرفته است.

کودک، رنگ، فرم

" اغلب کودکان در سنین زیر دبستان یعنی فاصله سنین ۳ تا ۶ سالگی به رنگ‌ها علاقه شدیدی دارند. اما در سن ۷ تا ۹ سالگی کودکان به فرم توجه می‌کنند. به موازات افزایش سن کودک، گرایش به طبیعت و فرم بیشتر می‌شود. کودکانی که در آن‌ها غلبه فرم بیشتر از رنگ است، از لحاظ ضریب هوشی بالاتر از گروه رنگ‌سالاران هستند. اما برخی نظریه پردازان معتقدند که ابتکار و خلاقیت گروه رنگ‌سالاران بیشتر است." (کریمی: ۱۳۸۶) در تایید این گفتار در کتاب نقاشی کودکان و مفاهیم آن، چنین می‌خوانیم: " در دوران کودکی در فاصله سنین ۳ تا ۶ سالگی، کودک بیشتر تحت تاثیر فشارهای درونی است، علاقه و آفری به رنگ دارد و آن را مقدم بر شکل ظاهری می‌داند، ولی به تدریج هر قدر که از وابستگی او به رنگ کم می‌شود، علاقه او بر تقدم شکل بر رنگ افزونی می‌یابد. همچنین هر قدر کودک کوچکتر باشد، رنگ‌هایی که به کار می‌گیرد، زنده تر و گرم تر است و با افزایش سن و آموزش مدرسه و تکامل او در راه شناخت منطقی، استفاده او از رنگ‌ها به رنگ‌های سرد متمایل می‌شود و همچنین از رنگ استفاده کمتری می‌کنند." (ریاضی: ۱۳۹۲) تجربه نشان داده است که رنگ‌های نارنجی، صورتی و قرمز رنگ‌های مورد علاقه کودکان بین ۳ تا ۶ سال است و بعد از این سن گرایش به سمت هارمونی رنگ‌ها پیدا می‌کنند.

رنگ در محیط کودکان

کودکان همیشه جذب اشکال هماهنگ و موزون با رنگ‌های شاد و آرامش بخش می‌شوند، که به آن‌ها حس امنیت می‌دهد. طراح گرافیک محیطی باید در نظر داشته باشد، در محیط‌های ویژه کودکان از نورپردازی‌های دارای تضاد شدید بپرهیزد. زیرا باعث خستگی کودک می‌شود. هر چه از نور طبیعی و ملایم بیشتر استفاده شود مطلوب تر است. علاوه بر آن نور طبیعی باعث می‌شود که عناصر رنگی در محیط، به رنگ واقعی خود دیده شوند. در طراحی گرافیک محیطی ویژه کودک باید هماهنگی در عناصر و کل فضا وجود داشته باشد. عدم هماهنگی باعث اغتشاش در محیط می‌شود. کودک قدرت تمرکز روی چند صفت را باهم ندارد، بنابراین قادر به درک پیچیدگی کل نیست و نمی‌تواند هم‌زمان درباره کل و جز فکر کند.

" هماهنگی رنگ، فرم و فضا از عوامل موثر در استفاده صحیح از عنصر رنگ است. هنرمند طراح نیز میبایست با شناخت فرم‌ها و رنگ‌های متناسب با آن‌ها، به علاوه درک صحیح از فضا و نحوه کارایی و کاربرد اثر، به خلق آثار خود برای هر گروه سنی و مخاطب مورد نظر بپردازد." (شاه بختی: ۱۳۹۱) طراحی فضا با توجه به کاربرد آن طراحی می‌شود و رنگ جایگاه خاص خود را در این طراحی دارد. استفاده از رنگ در کنار ترکیب بندی مناسب محیطی دلنشین و آرامش بخش برای کودکان به وجود می‌آورد که سرشار از معانی رفتاری است. چراکه در صورت عدم بهره‌گیری درست از رنگ و فضا باعث ایجاد ترس و اضطراب در کودکان شده و این امر باعث فرار روانی کودکان از محیط می‌شود. یک طراح باید به روانشناسی مخاطب خود آگاه باشد و " با خصوصیات رشدی، روحی و روانی آنان آشنایی کامل داشته و به فراخور این نیازها و توانایی‌ها اثری را پدید آورد." (ترهنده: ۱۳۸۸)

طراح گرافیک محیطی با توجه به رنگ، فرم، فضا و شناختی که از کودکان دارد و دنیای شیرین و رنگارنگ آن‌ها بدست می‌آورد، می‌تواند محیطی آرام، زیبا و جذاب را برای آن‌ها فراهم کند که کمک به رشد فکری و جسمی کودک نماید. باید توجه داشت که کودکان در محیط‌هایی به رنگ زرد و قرمز، شادمانی و هیجانانگیزتری دارند و اغلب به هنگام شاد بودن از این رنگ‌ها در نقاشی‌های خود استفاده می‌کنند. در مقابل استفاده از رنگ آبی برای ایجاد فضایی مناسب برای خواب و استراحت کودک مناسب است. برای ایجاد فضایی متعادل و متوازن رنگ سبز گزینه مناسبتری است. علاوه بر این‌ها سردی و گرمی رنگ‌ها در افزایش هوشیاری و توجه موثر می‌باشد.

نتیجه‌گیری:

در طراحی گرافیک محیطی ویژه کودکان باید ویژگی‌های رشد آنان را در نظر گرفت. طراحی فضای فراخور حال کودکان نیازمند شناخت کافی از ویژگی‌های رشد آنان دارد. خصوصیات جسمانی و روانی کودکان در مراحل مختلف رشد، اساس برنامه ریزی فضا و طراحی برای آنان است. بنابراین وظایف طراح گرافیک محیطی، آگاهی از رشد، زیبایی شناسی کودک و شناخت راه‌های آموزشی آسان و انتقال مفاهیم به آن‌ها می‌باشد. استفاده از فرم‌های ساده و رنگ‌های شاد و تاثیر گذار در فضای رشد کودکان می‌تواند ارتباطی سازنده با آن‌ها برقرار کرد. عنصر رنگ در گرافیک محیطی کودکان عنصری قابل تامل است. رنگ قادر به تاثیر گذاری در

استقبال و یا امتناع کودکان از پذیرش آنچه مربوط به آن هاست، می باشد. روانشناسی رنگ تاثیر بسزایی در هدایت کودکان دارد. رنگ ها تاثیرات بسیاری برای کودکان دارند و از آن ها می توان به تاثیرات زیبایی شناسی، فرهنگی، روانی و حتی درمانی اشاره کرد. به عنوان مثال " رنگ های متشابه- یعنی رنگ هایی که در چرخه رنگ در کنار یکدیگر قرار گرفته اند- ایجاد آرامش می کنند." (کاسبیان: ۱۳۸۶)

رنگ های نامناسب و ناهماهنگ با محیط، فرم و فضا و رنگ های مجاور، بر روح و روان کودکان اثرات منفی می گذارند و برقراری ارتباط مطلوب با آنان را مختل می کند. این وظیفه طراح و هنر گرافیک محیطی است که فضایی متناسب با رشد و تعامل کودکان فراهم آورد که کودک در آن به بالندگی روحی و فکری رسد.

منابع :

کتاب

- ۱- ایتن، یوهانس (۱۳۶۸) هنر رنگ، ترجمه عربعلی شروه، تهران: انتشارات یساوی، چاپ پنجم.
- ۲- ایلوخوانی، مسعود (۱۳۸۸) گرافیک محیطی، تهران: انتشارات فاطمی، چاپ اول.
- ۳- حسینی راد، عبدالمجید (۱۳۸۱) مبانی هنر های تجسمی، تهران: شرکت چاپ و نشر کتاب های درسی ایران.
- ۴- کاسبیان، آنا و مارتا گیل (۱۳۸۶) رنگ های دکوراتیو (پالت های رنگی در طراحی داخلی)، ترجمه آبتین گلکار، تهران: نشر هنر معماری قرن.
- ۵- کسرابی، فریدون (۱۳۸۷) چهل کلید رنگ در معماری داخلی، تهران: نشر ایرا، چاپ اول.
- ۶- لوشر، ماکس (۱۳۸۹) روانشناسی رنگ ها، ترجمه ویدا ابی زاده، تهران: نشر درسا.
- ۷- نویفرت، ارنست (۱۳۸۶) اطلاعات معماری نویفرت، ترجمه کورش محمودی، تهران: نشر آینده سازان- شهر آب، چاپ چهارم.

مقاله

- ۱- آرام فرد، منصوره (۱۳۸۰) راه های پرورش خلاقیت، موفقیت، شماره ۴۲، دوره ۴.
- ۲- ترهنده، سحر (۱۳۸۸) رابطه ای ناگزیر میان متن و تصویر، کتاب ماه، ماهنامه تخصصی اطلاع رسانی و نقد و بررسی کتاب کودک و نوجوان ۱۴۴، شماره ۱۲.
- ۳- ریاضی، زهرا (۱۳۹۲) تاثیرات رنگ و فرم در گرافیک محیطی مهد کودک، کتاب ماه هنر، شماره ۱۷۸، صص ۴۴-۴۹.
- ۴- ستاری، سپیده و پرویز اقبالی (۱۳۹۳) نقش گرافیک محیطی در فضای آموزشی- تفریحی پارک کودکان، کتاب ماه هنر، شماره ۱۸۹، صص ۳۸-۴۵.
- ۵- شاه بختی، شادی (۱۳۹۱) بررسی طراحی گرافیک محیطی کودکان با تمرکز بر موضوع رنگ، کتاب ماه هنر، شماره ۱۷۱، صص ۵۸-۶۶.
- ۶- کریمی، ویکتوریا (۱۳۸۶) هنر درمانی رنگ، فرم و فضا و تاثیرات آن بر گرافیک محیطی بیمارستان کودکان، رهپویه هنر، دوره دوم، شماره دوم، صص ۵-۱۱.